

PRIMERA NIDIFICACIÓ DOCUMENTADA DE XORIGUER PETIT *FALCO NAUMANNI* A L'ILLA DE MALLORCA

Miquel VALLESPÍR ¹, Maties REBASSA ², Jason MOSS ³

RESUM.- *Primera nidificació documentada de xoriguer petit Falco naumanni a l'illa de Mallorca. S'aporten dades de la troballa de 2 nius de xoriguer petit dins la ZEPA des Pla des Blanquer a l'any 2020. Dels 2 nius volaren 6 juvenils. La presència de xoriguers petits a la zona cada primavera és habitual dins la darrera dècada, i és molt possible que l'espècie intenti reproduir-s'hi de nou en el futur. L'habilitació de caixes-niu o nius artificials podria afavorir a aquesta espècie.*

Paraules clau: xoriguer petit, *Falco naumanni*, reproducció, Pla des Blanquer, Mallorca.

SUMMARY.- *First documented breeding of Lesser Kestrel Falco naumanni on the island of Mallorca. Here we provide data on the discovery of 2 lesser kestrel nests within the Pla des Blanquer SPA in 2020. Of the 2 nests, 6 juveniles fledged. The presence in spring of Lesser Kestrels in the area has not been unusual during the last decade, and it is very possible that the species will try to reproduce there again in the future. Installing nest boxes or artificial nests could benefit this species.*
Key words: Lesser Kestrel, *Falco naumanni*, breeding, Pla des Blanquer, Mallorca.

Contacte: ¹ vallespirmiquel@gmail.com ² matiesrb@yahoo.es
³ mossjason85@gmail.com

El xoriguer petit *Falco naumanni* és un petit falcònid que s'associa generalment a zones agrícoles pseudo-estepàries (MITECO, 2006). Migrador trans-saharià, arriba a les seves colònies de cria a començaments de primavera, i les abandona generalment a mitjans o acabaments d'estiu. A Europa nidifica a ambients termo i mesomediterranis, essent Espanya el país europeu que compta amb les majors poblacions reproductores, si bé recentment ha sofert una clara regressió (DE JUANA i GARCIA, 2015). Així, de

prop de 100.000 parelles als anys 60 del segle passat (BIJLEVELD, 1974) es va passar a unes 14.000 al 2010 (ÍÑIGO i BAROV, 2010).

No obstant, els darrers anys sembla haver-se produït una lleugera expansió territorial de l'espècie, en part motivada per plans i programes de reintroducció a Catalunya, Comunitat Valenciana i altres regions (DE JUANA i GARCIA, 2015; MARTÍ i DEL MORAL, 2003). Amb tot, l'espècie està catalogada com a "vulnerable" al catàleg espanyol d'espècies amenaçades.

Per a nidificar fa servir generalment edificacions humanes (esglésies, castells, construccions agrícoles...), si bé algunes petites poblacions es troben encara a penyals, els seus hàbitats de cria suposadament ancestrals (DE JUANA i GARCIA, 2015). La seva reproducció sol ser gairebé sempre colonial.

A les Illes Balears, el xoriguer petit és considerat un migrant rar (LÓPEZ-JURADO *et al.*, 2019). A Menorca es va documentar la cria als anys 70 del segle passat (MUNTANER i CONGOST, 1984), de manera molt escassa.

A Mallorca la cria no havia estat mai confirmada fins ara, i les aus que s'hi veien es consideraven aus en pas o exemplars no reproductors (REBASSA *et al.*, 2020). Això no obstant, alguns indicis de cria s'havien detectat en el passat més recent. Per exemple, festejos d'una parella el mes d'abril de 2012 (Rafel Mas, Gemma Carrasco i Lluís Parpal, com. pers.), i una còpula dins el mes de maig de 2014 al Pla des Blanquer (REBASSA, 2015).

ÀREA D'ESTUDI I METODOLOGIA

L'àrea d'estudi es correspon amb la zona central de la ZEPA (Zona d'Espècial Protecció per a les Aus) número 0000543, anomenada Pla des Blanquer. Es tracta d'una planura agrícola dedicada sobretot al cultiu de cereals i altres herbàcies, molt rica en xoriguers *Falco tinnunculus* i altres espècies d'aus pròpies d'aquests ambients agrícoles (*Galerida theklae*, *Calandrella brachydactyla*, *Cisticola juncidis*, *Burhinus oedipnemus*, *Coturnix coturnix*...).



Foto 1. Parella de *Falco naumanni* sobrevolant la zona del niu amb aliment.

Foto: Miquel Vallespir.

Photo 1. Pair of *Falco naumanni* flying over the nesting area with prey. Photo: Miquel Vallespir.



Foto 2. Mascle de *Falco naumanni* aportant aliment a l'entrada del niu.

Foto: Miquel Vallespir.

Photo 2. *Falco naumanni* male carrying food at the entrance to the nest. Photo: Miquel Vallespir.



Foto 3. Femella de *Falco naumanni* damunt la caseta on es trobaven els nius, portant aliment.

Foto: Maties Rebassa.

Photo 3. Falco naumanni female on the shed harbouring the nests, carrying food.
Photo: Maties Rebassa.

En aquesta ZEPA, la presència de xoriguers petits durant la primavera i començaments d'estiu era ja una constant des de l'any 2010, si bé mai fins a la data s'havien trobat indicis clars de cria, més enllà de la còpula ja esmentada a l'apartat introductori.

Per a comprovar o no si el xoriguer petit criava dins aquesta ZEPA es va visitar la zona amb freqüència durant tota la primavera i bona part de l'estiu. Els esforços, un cop localitzats els diferents exemplars presents, s'anaren centrant únicament en la recerca del lloc concret on tenien ubicada la colònia reproductora. Trobada la colònia reproductora, es varen realitzar visites a la mateixa (arran de 3 o 4 per setmana) fins que els joves volaren. La vigilància i recompte dels exemplars presents es va fer sempre des del cotxe i a una distància pruden-

cial per no ocasionar molèsties de cap tipus.

RESULTATS I DISCUSSIÓ

Com a conseqüència de les visites realitzades, es va poder comprovar per primera vegada la nidificació del xoriguer petit a la ZEPA des Pla des Blanquer i a Mallorca. Tot i que dins els mesos previs s'havia detectat la presència d'un grup reduït de xoriguers petits a la zona, les primeres evidències irrefutables de cria s'obtingueren el dia 14 de juny de 2020. Aquell dia es va comprovar l'entrada de diferents exemplars a 2 cavitats d'una mateixa caseta agrícola abandonada, i a una d'aquestes cavitats es varen poder observar els polls. La caseta es troba envoltada de terrenys agrícoles destinats al cultiu de cereals (veure fotografies 1 a 5).



Foto 4. Les dues primeres fotografies són una comparativa de dos mascles de *Falco naumanni* associats amb el niu de la cavitat, podem veure com un d'ells té les plomes més gastades. Les dues de baix són dues femelles de *Falco naumanni* també involucrades amb el mateix niu on també podem veure diferències de plomatge. Fotos: Jason Moss, Maties Rebassa i Miquel Vallespir.

Photo 4. The first two photos compare two Falco naumanni males associated with the nest hole. It's evident that one has a more worn plumage. The lower two are Falco naumanni females also associated with the same nest and showing quite different plumages. Photos: Jason Moss, Maties Rebassa and Miquel Vallespir.

El nombre màxim d'exemplars observats a la vegada a la zona va ser de 10 el dia 16 de juny. No està clar que tots aquests exemplars fossin reproductors, ja que el recompte es va fer d'aus posades a una estesa elèctrica molt propera a la petita colònia. Associats a la caseta on es va trobar la colònia es varen poder observar i/o fotografiar fins a 7 exemplars diferents, 2 mascles adults, 2 mascles de segon any calendari i 3 femelles. Un octau exemplar (un tercer mascle adult) no es va poder confirmar.

Es interessant anotar que a un dels 2 nius, situat dins una petita cavitat d'una paret, s'hi va documentar l'entrada de 2 mascles i 2 femelles, i de fet era freqüent observar com una mateixa femella era alimentada sovint i de manera alternativa per 2 mascles adults diferents. Aquest fet no sembla ser habitual en aquesta espècie. Si bé està prou documentada la poliginia (NEGRO, 1991), no ho està ni la poliàndria ni la cria compartida per diferents mascles.



Foto 5. Fotografia on podem veure com compartien territori amb coloms domèstics, *Columba livia domestica*. Foto: Maties Rebassa.

Photo 5. Photograph showing that the territory is shared with Domestic Pigeons, *Columba livia domestica*. Photo: Maties Rebassa.

L'altre niu, situat dins una nau lateral a la que s'accedia per una petita portassa, va ser ocupat per una parella que presentava un plomatge i un comportament bastant particulars. Per una banda, la parella va seguir copulant durant tot el temps que estaven alimentant els polls, fins que aquests abandonaren el niu. Per l'altra, el seu plomatge també era bastant peculiar. El mascle, de fet, probablement era un exemplar de segon any-calendari, si bé no podem descartar que en realitat es tractés d'un híbrid (*F. naumanni* x *F. tinnunculus*), sense que per la distància de les observacions es pogués arribar a cap conclusió definitiva. Dins aquesta nau era habitual observar-hi coloms domèstics, *Columba livia domestica*.

Respecte a l'alimentació dels polls, es va poder documentar com

l'aliment més aportat va estar constituït per grans ortòpters (llagosts), si bé també es va poder observar el subministrament d'alguna aranya de gran mida. Al niu situat dins la nau lateral també s'hi va observar l'aportació d'alguna petita au.

Del primer niu volaren 2 joves, i del segon 4. Els joves abandonaren els nius dins la segona setmana de juliol.

CONCLUSIONS

Les dades aportades permeten assegurar que *Falco naumanni* ha criat amb èxit a Mallorca l'any 2020. Aquesta és la primera vegada que es documenta la seva reproducció a l'illa. Possiblement el confinament de la població humana durant la primavera del 2020 (per la crisi sanitària del COVID) va fer possible que aquesta espècie nidifiqués

a una caseta situada aferrada a una carretera que, en altres circumstàncies, sol ser bastant transitada.

Aquest fet, juntament amb la presència creixent de xoriguers petits a diferents indrets de l'illa durant la temporada reproductora, especialment des de l'any 2009, i a la recent expansió territorial de l'espècie (DE JUANA i GARCIA, 2015; MARTÍ i DEL MORAL, 2003), ens fa pensar que el xoriguer petit podria intentar criar amb més freqüència a Mallorca.

Donada l'alta freqüentació humana d'aquests indrets, i l'elevada presència d'altres espècies (com per exemple el xoriguer comú) que podrien competir amb els xoriguers petits pels possibles nius, s'hauria de plantejar la ubicació de caixes-niu o nius artificials disponibles per als xoriguers petits a les teulades i altres indrets de la zona que es considerin adequats. Cal recordar que el xoriguer petit és una espècie de conservació preferent a nivell europeu que es troba catalogada com a vulnerable al catàleg espanyol d'espècies amenaçades.

BIBLIOGRAFIA

BIJLEVELD, M., 1974. *Birds of prey in Europe*. Macmillan. London.

DE JUANA, E. i GARCIA, E. 2015. *The birds of the Iberian Peninsula*. Cristopher Helm. London.

ÍNIGO, A. i BAROV, B., 2010. *Action plan for the lesser kestrel Falco naumanni in the European Union*. BirdLife International. Cambridge.

LÓPEZ-JURADO C., GONZÁLEZ J.M., HINCKLEY D., RIERA X., CAPÓ J., i FLORIT J. 2019. Novetats ornitològiques de 2018. *AOB*, 33: 202.

MARTÍ, R. i DEL MORAL, J.C. (Eds), 2003. *Atlas de las aves reproductoras de España*. DG de Conservación de la Naturaleza- SEO. Madrid.

MITECO. 2006. https://www.miteco.gob.es/es/biodiversidad/temas/conservacion-de-especies-amenazadas/Cernicalo_primilla_tcm30-195042.pdf

MUNTANER, J. i CONGOST, J., 1984. *Avifauna de Menorca*. Treballs del Museu de Zoologia, ajuntament de Barcelona. Barcelona.

NEGRO, J.J., 1991. *Ecología de poblaciones del cernícalo primilla Falco naumanni*. CSIC – Facultad de Biología. Universidad de Sevilla.

REBASSA, M., 2015. Registres ornitològics 2014. A: González J.M., López-Jurado C., Martínez O., Méndez X. i Pons M. *AOB*, 29: 95.

REBASSA, M., MANCHADO, J., TORRENS, S. i ORIOLA, M.C., 2020. *Birds of Mallorca / Die Vögel von Mallorca*. Birding and Nature Mallorca. Palma.

(Rebut: 18.05.2021; Acceptat: 30.05.2021).